

Становище

относно

дисертацията на Деян Пламенов Пенчев на тема: „Познание и действителност – онтологически идеи на Владимир Соловьев и Рудолф Щайнер и тяхното присъствие в съвременната наука и култура” за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ в професионално направление 2.3. Философия, научна специалност: Онтология

от: доц. д-р Асен И. Димитров –
научен ръководител на докторанта
Секция „Онтология, епистемология, философия на науката”
Институт за изследване на обществата и знанието – БАН

Данни за докторанта:

Деян Пенчев е редовен докторант в секция „Онтология, епистемология, философия на науката”, ИИОЗ-БАН. Зачислен е на 1.01.2012 г. и е отчислен с право на защита на 31.12.2014 г. Получава бакалавърска степен по специалност „философия” във Философския факултет на СУ „Св. Климент Охридски” и степен „магистър” в същия факултет. Областта на научните му интереси обхваща: метафизика, онтология, философия на религията, философска антропология, история на философията. Този широк изследователски диапазон е успешно разгърнат и в тематичната област на дисертацията.

Д. Пенчев е автор на много публикации, които съществено надхвърлят изисквания минимум за придобиването на научна степен „доктор”; публикациите се отличават с изискан и съдържателен стил; сред тях бих упоменал напр. тази в престижното руско академично списание „Соловьевские исследования” – „Свободная теософия как философия Владимира Соловьева” – кн. 2/2014, ISSN 2076-9210, с. 51–67.

Личните ми впечатления от съвместната ни работа са за един талантлив изследовател с независима и оригинална визия за тематиката и подхода към изследванията на съвременната онтология.

Основната тежест по научното и административното ръководство на докторантурата изнесе чл. кореспондент Ангел Стефанов. Това може точно да се види и при една бегла справка със съпътстващите процеса на обучение

докладни до Научния съвет на Института. Все пак аз се радвам, че имах възможността да се включа в научната програма на нашите двама докторанти с кратък лекционен курс относно алгоритмичната и неалгоритмичната сложност. Както и, възможно е да съм привлякъл интереса на колегата Деян Пенчев към изследванията на Джеймс Лавлок върху Гея – интелигентната биосфера.

Ще отбележа, заедно с това значимата роля на нашата секционна научна общност. Тук докторантът откри за себе си иновативна, компетентна и особено взискателна академична среда, в която той успя интензивно и пълноценно да реализира изследователските си качества, да достигне до нови изследователски предизвикателства и тези, и да ги поднесе в една съдържателна, цялостна и приятна за четене дисертация.

Описание на дисертационния труд:

Дисертацията в обем от 157 стандартни страници се състои от Увод, шест Части, Заключение, Списък на публикациите и Литература.

В Увода авторът ясно формулира основната цел на изследването – да изведе на преден план тези ключови идеи на В. Соловьев и Р. Щайнер, „които могат да способстват за развитието и разширението на най-важните онтологически теми, занимавали умовете на философите през вековете¹.” – Проблемът за действителността, както и за онтологическия статус на интелигентността, е недостатъчно застъпен във философските изследвания през последния четвърт век и мисля, че настоящата дисертация е една уверена крачка в посока към един по-пълноценен философско-теоретичен баланс.

Тук дисертантът отбелязва и комплексността – като структура и като степен на трудност – на изследователската си задача. – Соловьев и Щайнер не са оставили цялостно, системно изложение на онтологическите си възгледи и тяхната реконструкция изисква работа с десетки, при това обемни и малко проучени текстове; това особено се отнася до концепцията на Р. Щайнер. Като научен ръководител искам да подчертая – докторантът не се задоволяваше с критерия – репрезентативност; той прояви и осъществи стремежа си за пълнота на проучените публикации.

¹ В работната ни комуникация докторантът сполучливо се позоваваше на тези ключови идеи като на „онтологически репери”.

В Част I, Д. Пенчев се спира на възгледите на двамата автори по два фундаментални философски проблема – развитието и познанието. Придаването на особено значение на познанието и въвеждането му в сърцевината на една онтологическа разработка се дължи както на съображения от универсален философско-методологически характер, така и на специфичното съдържание на концепциите на Соловьев и Щайнер. Намирам интересните дискусии с дисертанта на тази тема за впечатляващи и полезни за мен, както и виждам в тях сериозна заявка за неговата бъдеща творческа реализация.

Следващите две части са посветени на онтологическата концепция на Соловьев, като особено важна е Част II, отнасяща се до онтологическото познание на Абсолютното. Не мога да пропусна и факта, че в новия брой на "Соловьевски изследвания" има цяла рубрика със седем философски статии по темата "Руската философия за смисъла на войната" – така че статията на Деян Пенчев и частта от дисертацията за смисъла на войната при Соловьев е не просто актуална, но и изпреварваща очерталия се изследователски тренд (вж: <http://ispu.ru/node/14973>).

Част IV представя задълбочено онтологическия синтез на познание и действителност у Р. Щайнер, а Част V – присъствието на неговите онтологични идеи в съвременната наука и култура. Сред тях безспорно се откроява Глава I. Принципът на самоорганизацията в теориите на Рудолф Щайнер и Джеймс Лавлок.

Приноси

Открити са най-вече тези онтологически идеи на Соловьев и Щайнер, които имат особена ценност, значение и присъствие в съвременната философия, култура, наука и общество.

Признавам всичките от изброените от дисертанта пет приноса. Поради личните си философски пристрастия и област на компетентност ще отбележа оригиналната трактовка на самоорганизацията при компаративния анализ на Лавлок и Щайнер, както и на особено трудния философски проблем за отношението между интелигентност и самоорганизация: „Самоорганизацията е съвкупност от действия на жив организъм, които се обособяват в система със свои принципи и закони, по такъв начин, че поддържат неговото съществуване, запазване и развитие.” (Д. Пенчев, Дисертация, стр. 123) „Самоорганизацията на Земята според вижданията на Щайнер съвсем не изключва човешката намеса и дори я предполага, защото човекът е част от

самата тази Земя. Човекът е деятел и участник в самоорганизацията на планетата.” (пак там, стр. 130)

Ще си позволя да добавя още един приносен момент на дисертацията. – На основата на детайлно проучване на множество отделни текстове и изказвания на Р. Щайнер е направен сполучлив опит за синтез на неговия възглед за непосредствено даденото и за интелектуалното съзерцание.

Естествено е да се посочат и ограниченията на представеното дисертационно изследване. Сред тях се откроява твърде тежкият компаративен контекст, както и концептуалната съизмеримост на двамата автори – произлизащи от различни философски, културни, религиозни и т.п. среди и традиции. Що се отнася до първото, като научен ръководител – основната отговорност за избора на темата действително е моя, а заслуга на докторанта е, че той успя ефективно да преодолее това ограничение. Що се отнася до второто, действително идейната връзка на Соловьев и Щайнер не е прозрачна и достъпна при първо приближение, но тъкмо от това изследването бе по-предизвикателно и породило остри, но смислени и по личното ми убеждение продуктивни дебати.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Като имам предвид високото ниво на теоретичната разработка в дисертационния труд, убедено предлагам на уважаемото Научно жури, на дисертанта Деян Пенчев да бъде присъдена образователната и научна степен “доктор”.

17 май, 2016 г.

Подпис:

доц. Асен Димитров